

DİJİTAL TOPLUMDA İLETİŞİM ÇALIŞMALARI
YENİ KAVRAMLAR VE YENİ KURAMLAR
Communication Studies in the Digital Society:
New Concepts and New Theories

Editör

Doç. Dr. Birol DEMİRCAN

 Vizetek
Yayınclık

DİJİTAL TOPLUMDA İLETİŞİM ÇALIŞMALARI
YENİ KAVRAMLAR VE YENİ KURAMLAR
Communication Studies in the Digital Society:
New Concepts and New Theories

Editör

Doç. Dr. Birol DEMİRCAN

Yazarlar

Adalet GÖRGÜLÜ AYDOĞDU – Ayşe Gül ÖZBAY – Ayşe Nur DOĞAN
Bengü KAYMAK – Birol DEMİRCAN – Cem YÜCETÜRK – Emine CENG
Emre KOPARAN – Erdi ÇELEBİ – İbrahim BAKIRTAŞ – Nimet HARMANCI – Sermin
ASIL Ufuk BİRCAN – Yaren Kardelen AKTEN

E-ISBN: 978-625-382-304-7

DOI: 10.54637/vizetek.9786253823047

Copyright © Vizetek

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Vizetek Yayıncılık Sanayi ve Ticaret Limited Şirketine aittir. Vizetek Yayıncılık'ın izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı, elektronik, mekanik, fotokopi, manyetik, kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz.

Bu kitap, elektronik (e-kitap) formatlarında yayımlanmaktadır.

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazar(lar)ına aittir.

Yayın Tasarımcısı / Koordinatörü: Ferit RESULOĞULLARI

Kapak Tasarımı ve Mizanpaj: Ahmet TUNÇDEMİR

Baskı: Ankara | Haziran, 2026

Materyal Türü: Elektronik Kitap (Çevrim içi / Web tabanlı)

Elektronik Yayın Formatı: PDF

Elektronik Yayın Tipi: Adobe Ebook Reader

Seyranbağları Mah. İncesu Cad. 10/2 Çankaya/ANKARA

Tel.: (0312) 482 00 11

Web: www.vizetek.com.tr

E-mail: vizetekiayincilik@gmail.com

Yayıncı Sertifika No: 41575

ÖN SÖZ

İletişim çalışmaları, tarihsel gelişimi boyunca toplumsal dönüşümleri anlamaya çalışan en dinamik disiplinlerden biri olmuştur. Matbaanın ortaya çıkışından kitle iletişim araçlarının yaygınlaşmasına, internetin küresel ölçekte gündelik yaşamın merkezine yerleşmesinden yapay zekâ sistemlerinin iletişim süreçlerine entegre olmasına kadar her teknolojik dönüşüm, iletişim alanında yeni araştırma sorularının, yeni kavramların ve yeni kuramsal yaklaşımların ortaya çıkmasına neden olmuştur. İçinde bulunduğumuz dijital çağ ise iletişim araştırmaları açısından yalnızca yeni bir teknolojik dönem değil, aynı zamanda yeni bir toplumsal gerçeklik biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bugün iletişim süreçleri yalnızca bireyler arasında gerçekleşen mesaj alışverişlerinden ibaret değildir. Algoritmaların görünürlüğü belirlediği, platformların kamusal tartışmaları yönlendirdiği, veri ekonomisinin gündelik yaşamı şekillendirdiği ve yapay zekâ sistemlerinin içerik üretim süreçlerine doğrudan katıldığı yeni bir iletişim düzeni içerisindeyiz. Bu nedenle iletişim araştırmaları da klasik medya merkezli yaklaşımların ötesine geçerek platform kapitalizmi, veri sömürgeciliği, algoritmik yönetim, yapay zekâ kültürü, dijital emek, platform kamusalılığı, sentetik medya ve algoritmik iktidar gibi yeni kavramsal alanlara yönelmektedir.

Dijital Toplumda İletişim Çalışmaları: Yeni Kavramlar ve Yeni Kuramlar başlıklı bu eser, tam da bu dönüşümün yarattığı kuramsal ihtiyaca cevap verme amacıyla hazırlanmıştır. Kitap, dijital toplumun ortaya çıkardığı yeni iletişim biçimlerini, yeni toplumsal ilişkileri ve yeni iktidar mekanizmalarını farklı perspektiflerden ele alan akademik çalışmaları bir araya getirmektedir. Çalışmanın temel amacı, dijitalleşmenin iletişim alanında ortaya çıkardığı yeni kavramları sistematik biçimde tartışmak ve iletişim araştırmalarına kuramsal katkı sunmaktır.

Kitabın ilk bölümünde Adalet Görgülü Aydoğdu, dijital çağda bilim iletişiminin dönüşümünü ele almaktadır. Çalışma, bilimsel bilginin üretimi, dolaşımı ve kamusal alandaki yeniden anlamlandırılma süreçlerini dijitalleşme bağlamında incelemekte; ağ toplumu, dijital kamusal alan, algoritmik iletişim ve bilim iletişiminin yeni aktörleri üzerinden günümüz bilim iletişimi pratiklerini değerlendirmektedir.

İkinci bölümde Ayşe Gül Özbay, dijital kültürde benlik ve kimlik inşalarını ele almaktadır. Çalışma, sosyal medya platformları, dijital kültür pratikleri ve çevrimiçi etkileşimler aracılığıyla bireyin kendisini nasıl yeniden kurduğunu tartışmakta; dijital kimlik, dijital benlik, görünürlük ve özneleşme süreçlerini klasik benlik kuramlarıyla ilişkilendirerek değerlendirmektedir.

Üçüncü bölümde Ayşe Nur Doğan, medya okuryazarlığı bağlamında sosyal medya okuryazarlığı ve sosyal medya bağımlılığı konularını incelemektedir. Dijital bilgi ortamında doğru bilgiye ulaşmanın önemi, eleştirel medya okuryazarlığı becerileri ve sosyal medya kullanımının bireyler üzerindeki etkileri ayrıntılı biçimde ele alınmaktadır.

Dördüncü bölümde Bengü Kaymak ve Nimet Harmancı, Marshall McLuhan'ın ünlü “Araç Mesajdır” yaklaşımını yapay zekâ çağında yeniden yorumlamaktadır. Yazarlar, iletişim teknolojilerinin yalnızca mesajı taşıyan araçlar olmaktan çıktığını; algoritmaların ve yapay zekâ sistemlerinin mesajın üretimine doğrudan katıldığını savunarak “algoritma mesajdır” yaklaşımını tartışmaya açmaktadır.

Beşinci bölümde Emine Ceng, dijital haber ekosisteminde kişiselleştirme olgusunu ele almaktadır. Algoritmaların kullanıcı tercihleri doğrultusunda oluşturduğu haber akışlarının haber üretim ve tüketim süreçlerini nasıl dönüştürdüğü incelenirken; filtre balonları, yankı odaları ve kamusal bilgi dolaşımı gibi önemli sorun alanları da değerlendirilmektedir.

Altıncı bölümde Emre Koparan, post-postmodern toplum kuramlarını kapsamlı bir biçimde incelemektedir. Altermodernizm, metamodernizm, hipermodernizm, digimodernizm ve performatizm gibi yeni kuramsal yaklaşımlar üzerinden dijital çağın toplumsal yapısını anlamaya yönelik teorik çabalar analiz edilmektedir.

Yedinci bölümde Erdi Çelebi, yapay zekâ çağında iletişim çalışmalarında ortaya çıkan yeni kavramların kapsamlı bir haritasını sunmaktadır. Sentetik medya, yapay zekâ destekli iletişim, yapay kamusalılık, içerik köken bilgisi, yapay zekâ kirliliği ve üretken ajanlar gibi kavramlar üzerinden iletişim alanının dönüşümü değerlendirilmektedir.

Sekizinci bölümde İbrahim Bakırtaş, dijital toplumda siyasal iletişimin geçirdiği dönüşümü incelemektedir. Platform kamusalılığı, algoritmik iktidar, dikkat ekonomisi, mikro hedefleme, dezenformasyon ve hakikat sonrası

siyaset kavramları çerçevesinde dijital demokrasinin yeni dinamikleri tartışılmaktadır.

Dokuzuncu bölümde Sermin Asıl, algoritmik öznelleşme sürecini ele almaktadır. Çalışma, dijital platformların yalnızca iletişim ortamları olmadığını; aynı zamanda bireyin davranışlarını, tercihlerini ve kimlik oluşumunu biçimlendiren yeni iktidar mekanizmaları olarak işlediğini ortaya koymaktadır. Foucault'nun öznelleşme kuramı ile platform iktidarı analizleri bir araya getirilmektedir.

Onuncu bölümde Ufuk Bircan, Kierkegaard'ın dolaylı iletişim anlayışını dijital çağ bağlamında yeniden düşünmektedir. Varoluşsal hakikatin doğrudan aktarılamayacağı fikrinden hareketle geliştirilen çalışma, iletişim olgusunu yalnızca bilgi aktarımı olarak değil, bireyin kendisiyle yüzleşmesini sağlayan bir süreç olarak değerlendirmektedir.

On birinci bölümde Yaren Kardelen Akten ve Cem Yücetürk, dijital çağda gözetim kapitalizmi ve çocuk mahremiyeti konusunu incelemektedir. Dijital platformların veri toplama pratikleri, gözetim mekanizmalarının dönüşümü ve çocukların mahremiyet hakları üzerine yürütülen tartışmalar günümüz iletişim çalışmalarının önemli etik meselelerinden biri olarak ele alınmaktadır.

Kitabın son bölümünde Birol Demircan, Türkiye'nin 2000–2025 yılları arasındaki modernleşme sürecinde bürokratik, sermaye ve entelektüel elitlerin rolünü incelemektedir. Çalışma, modernleşme kuramları ve elit teorileri çerçevesinde Türkiye'de siyasal, ekonomik ve kültürel dönüşümlerin taşıyıcı aktörlerini analiz etmekte; elitlerin toplumsal değişim, kalkınma ve demokratikleşme süreçleri üzerindeki etkilerini değerlendirmektedir.

Günümüzde iletişim araştırmaları, teknolojik değişimleri açıklamanın ötesinde, bu değişimlerin birey, toplum ve demokrasi üzerindeki etkilerini anlamakla da yükümlüdür. Yapay zekâ sistemlerinin yaygınlaşması, veri odaklı ekonomik modellerin güçlenmesi ve platformların kamusal yaşam üzerindeki etkilerinin artması, iletişim bilimlerini yeni teorik açılımlar geliştirmeye zorlamaktadır. Bu kitap, söz konusu dönüşümleri anlamaya yönelik akademik bir katkı sunmayı ve gelecekte yapılacak araştırmalar için sağlam bir kavramsal zemin oluşturmayı hedeflemektedir.

Bu çalışmanın ortaya çıkmasına katkı sağlayan tüm bölüm yazarlarına, bilimsel değerlendirme süreçlerinde emeği geçen akademisyenlere ve yayın sürecini titizlikle yürüten yayınevine teşekkür ederim.

Bu eserin, iletişim alanında çalışan araştırmacılara, lisansüstü öğrencilere ve diğital toplumun dönüşümünü anlamaya çalışan tüm okurlara yararlı olmasını diliyorum.

Doç. Dr. Birol DEMİRCAN

Editör

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

İÇİNDEKİLER

1. BÖLÜM

Dijital Çağda Bilim İletişimi: Bilginin Üretimi, Dolaşımı Ve Dönüşümü 1

Adalet GÖRGÜLÜ AYDOĞDU

2. BÖLÜM

Dijital Kültürde Benlik ve Kimlik İnşaları..... 26

Ayşe Gül Özbay

3. BÖLÜM

Medya Okuryazarlığı Bağlamında Sosyal Medya
Okuryazarlığı ve Sosyal Medya Bağlılığı 64

Ayşe Nur Doğan

4. BÖLÜM

Mcluhan'ın "Araç Mesajdır" Yaklaşımı Bağlamında
Yapay Zekâ Destekli İletişimin Dönüştürücü Etkisi 82

Bengü KAYMAK, Nimet HARMANCI

5. BÖLÜM

Dijital Haber Ekosisteminde Kişiselleştirme:
Üretim ve Tüketim Süreçlerinin Dönüşümünde İmkân ve Sorunlar 105

Emine CENG

6. BÖLÜM

Understanding Post-Postmodern Societies:
New Theories And Conceptual Approaches 121

Emre KOPARAN

7. BÖLÜM

Yapay Zekâ Çağında İletişim Çalışmalarının Yeni Kavramları:
Kişilerarası İletişim, Gazetecilik ve Dijital Kamusalılık
Üzerine Kavramsal Bir Haritalama 167

Erdi ÇELEBİ

8. BÖLÜM

Dijital Toplumda Siyasal İletişimin Dönüşümü:

Platform Kamusalılığı, Algoritmik İktidar ve Hakikat Sonrası Çağ..... 195

İbrahim BAKIRTAŞ

9. BÖLÜM

Algoritmik Öznelleşme Süreci 219

Sermin ASIL

10. BÖLÜM

Hakikatin Maskesi Kierkegaard'ın Varoluşsal Dolaylı İletişimi Üzerine..... 249

Ufuk BİRCAN

11. BÖLÜM

Dijital Çağda Gözetim Kapitalizmi Ve Çocuk Mahremiyeti 269

Yaren Kardelen AKTEN

Cem YÜCETÜRK

12. BÖLÜM

Türk Modernleşme Sürecinde Bürokratik, Sermaye

ve Entelektüel Elitlerin Rolü (2000–2025). 285

Birol DEMİRCAN